

УДК 94(477.82)

Анатолій Кравець

Педагогічна діяльність Г. Остапенка та В. Герасимчука на ниві Волинської освіти

У статті йдеться про діяльність, життєвий шлях громадсько-педагогічних діячів Г. Остапенка та В. Герасимчука Луцького педагогічного коледжу в становленні національно-регіональної освітньої системи.

Ключові слова: гімназія, Луцька педагогічна школа, художник, композитор, видатні постаті, традиції, рідний край.

Кравець Анатолій. Педагогическая деятельность Г. Остапенка и В. Герасимчука на ниве Волинского образования. В статье раскрывается деятельность, жизненный путь общественно-педагогических деятелей Г. Остапенко и В. Герасимчука Луцкого педагогического колледжа в становлении национально-региональной образовательной системы.

Ключевые слова: гимназия, Луцкая педагогическая школа, художник, композитор, выдающиеся личности, традиции, родной край.

Kravets Anatolii. Pedagogical Activity of G. Ostapenko and V. Herasymchuk in the Field of Education of the Volyn. The article reveals the activity of life, socio-pedagogical figures G. Ostapenko and V. Herasymchuk Lutsk pedagogical College in the development of national – regional education system.

Key words: high school, Lutsk pedagogical school, artist, composer, personalities, traditions, native land.

Постановка наукової проблеми та її значення. Відродження суверенної України, розбудова її державності зумовлюють потребу глибокого й усебічного вивчення та оцінювання історичного минулого українського народу. Відтак набувають актуальності історико-педагогічні дослідження регіональних проблем народної освіти, що відкриває широкі можливості для відродження національно-виховних традицій і сприяє подальшому розвитку освітянської галузі.

Дослідження культурно-освітніх традицій на регіональному рівні – одна з найважливіших умов формування національної свідомості, виховання в молоді поваги до історії Волині, видатних постатей освіти краю, культури, традицій, звичаїв.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Луцький педагогічний коледж – один із найстаріших навчальних закладів Волині. Його створено 19 грудня 1939 р. як педагогічну школу, яка з перших днів своєї діяльності стала творчим осередком освітянської та громадської роботи. У зв'язку з початком фашистської окупації перший випуск Луцької педагогічної школи не відбувся. Після звільнення Луцька навчання в ній було відновлено. Колектив складався із шести учителів, серед яких був Гаврило Остапенко – педагог, художник [7]. Народився Гаврило Никифорович 26 березня 1892 р. в селищі Маріїнський І-го Донського округу. Через три роки сім'я переїхала на Волинь, яка стала для хлопчика рідним краєм, де написав і якій присвятив більшість художніх творів. 1914 р. закінчив курс імені великого князя Володимира Олександровича при Одеському товаристві образотворчих мистецтв. Навчання в Санкт-Петербурзькій академії мистецтв стала на заваді Перша світова війна. За участь у Брусилівському прориві 1916 р. отримав нагороди. Після війни працював креслярем земельної управи, малярем, землеміром, але переважно вчителював. 1918 р. Гаврило Никифорович працює штатним учителем графічним мистецтв у Ковельському чоловічому й жіночому вищих початкових училищах та Ковельській чоловічій гімназії. Під час проживання в Ковелі був знайомий із Миколою Петровичем Косачем, братом Лесі Українки, бував у Колодяжному [6]. У Ковелі художник створює низку архітектурних пейзажів (деякі місця, відтворені художником, із плином часу змінилися до невпізнання, будинки, зображені на інших, перестали існувати) та пейзажів на річці Турії, які зберігаються у фондах Волинського краєзнавчого музею. 1930 р. Г. Остапенко переїхав до Луцька, працював у Луцькій гімназії імені Костюшка та Володимир-Волинській імені Коперніка, пізніше – у середніх школах № 1 та № 3 м. Луцька, Луцькому педагогічному училищі та педінституті. Колишні студенти згадували свого викладача як невисокого, злегка сутулуватого чоловіка, із сірими сумними очима та міцно стиснутими вустами, на яких рідко з'являлася посмішка. З усіма був на «Ви». Крім викладацької роботи, Гаврило Никифорович багато часу приділяв живопису. Захоплювався каліграфією. На початку 1930-х рр. працював у Волинському окружному земельному управлінні, у приміщенні якого нині функціонує Волинський краєзнавчий музей. Ще за життя, у 1970 р., у фондові запасники Волинського краєзнавчого музею Г. Остапенком передав особистий архів фото й документів. Не стало художника 1971 р. У художньому музеї, що в

Луцькому замку, представлено близько 30 творів художника. Характерною особливістю експозиції є те, що на художніх полотнах зображений Луцьк 30–70-х рр. минулого століття. Це пейзажне зображення Луцька та його околиць [6].

У 70-х рр. колектив поповнюється новими педагогічними кадрами. З 1979 р. в училищі на посаді викладача музично-теоретичних дисциплін працює В. Г. Герасимчук – перший волинський професійний композитор.

Народився Віктор Гнатович 13 серпня 1935 р. в с. Топільному Рожищенського району Волинської області. 1963 р. закінчив диригентсько-хоровий відділ Луцького державного музичного училища, диригентський і композиторський факультети Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка. Віктор Герасимчук першим серед волинян був прийнятий до Спілки композиторів України (1978). У 1965–1979 рр. працював викладачем музично-теоретичних дисциплін та диригування Луцького культурно-освітнього училища, а в 1979–2001 рр. – викладачем цих дисциплін у Луцькому педагогічному училищі. На початку 1980-х вів клас композиції в Луцькій дитячій музичній школі № 2.

Творчий шлях Віктора Герасимчука розпочався ще до навчання в Луцькому музичному училищі. Уже тоді звучали його пісні «Вальс юності» (вірш П. Маха), «Краю коханий мій» (власний вірш), «Коли над копрами» (вірш К. Найчука). Пізніше стали популярними «Тихо падає цвіт» (вірш О. Богачука), «Ожини» (вірш П. Маха), «Яблуневими пелюстками» (вірш П. Біби), «Коралове намисто» (вірш Д. Луценка), «Не дивися на місяць весною» (вірш Лесі Українки) [2]. Ще до вступу на композиторський факультет В. Герасимчук заявив про себе у вокально-хоровому жанрі – став відомим музичним діячем Волині й отримав визнання за її межами. Це засвідчують численні публікації творів, починаючи з 60-х рр., і у місцевій пресі, і в колективних збірниках та республіканських журналах («Репертуарний збірник», «Заспів», «Райдуга», «Пісні нової Волині», «Співає Лесин край», «Музичні вечори», «Хорові твори українських радянських композиторів», «Хорові твори композиторів Львівщини», «Вокальні твори на слова Лесі Українки», «Музика», «Україна») [1]. Про визнання композитора свідчать також статті, присвячені розвитку самодіяльної композиторської творчості (збірник «Художня самодіяльність на сучасному етапі» (1977)). Навчання на композиторському факультеті розширює творчі горизонти Віктора Гнатовича. Вільне оволодіння поліфонічною технікою, вивчення сучасних напрямів композиторської творчості, зокрема додекафонної техніки, оновлює звукову палітру автора (струнний квартет, кантата «Обеліски і колоски») [4]. Значним художнім досягненням творчості композитора того часу стала кантата «Обеліски і колоски» на вірш П. Шаповала, високу професійну оцінку якій дали музикознавець Ніна Герасимова-Персидська, композитор Дизидерій Задор. Творча співдружність єднала композитора з волинськими (П. Махом, О. Богачуком, В. Геєм, Й. Струцюком, В. Лазаруком) і київськими (П. Бібою, Д. Луценком, М. Вінграновським) поетами. Особливою любов'ю композитора стала поезія Лесі Українки, до якої він неодноразово звертався упродовж життя. Твори на її тексти отримали високу оцінку музичної громадськості. 1996 р. на III Міжнародному конкурсі хорового мистецтва імені Лесі Українки чотири хори Віктора Герасимчука на вірші поетеси стали конкурсними («Вечірня година», «Горить моє серце», «До тебе, Україно», «Що ти говориш, любко моя мила?») [2]. На IV Всеукраїнському конкурсі хорового мистецтва імені Лесі Українки 2006 р. звучав конкурсний твір «Легідні весняні ночі зористі!». В. Герасимчук – лауреат багатьох обласних та всеукраїнських конкурсів на найкращу пісню. Пісні «Батькова криниця» (вірш В. Гея) та «А окопи, як рани» (вірш А. Михайлевського) у різний час були визнані найкращими піснями року. Хор «Чорний біль весни» (вірш В. Гея), присвячений чорнобильській трагедії, став лауреатом Всеукраїнського хорового конкурсу (Житомир), а пісня «Ожини» на вірш П. Маха давно стала народною. Автор був делегатом VII, VIII, IX, XI з'їздів композиторів України та VII, VIII Всесоюзних з'їздів композиторів СРСР. Музика В. Герасимчука неодноразово звучала на пленумах та з'їздах композиторів України, Міжнародному фестивалі «Київ Музик Фест 98», творчих звітах майстрів мистецтв і колективів художньої самодіяльності Волині в Києві.

Завжди великим успіхом користувалися вокально-хорові й фортепіанні твори композитора. Підсумком творчих етапів митця стали концерти: «Пісню дарую людям» (Луцьк, 1974), три авторські концерти (Луцьк, 1980, 1987, 1995) і творчий звіт (Львів, 1984). Твори В. Герасимчука ввійшли до репертуару заслуженої хорової капели «Трембіта» (Львів), народного камерного хору «Легенда» (Дрогобич), народної хорової капели хлопчиків та юнаків «Дударик» (Львів), камерного хору «Благовіст» (Луганськ), народної хорової капели «Колорит» (Камінь-Каширський), народної жіночої хорової капели Луцького педагогічного коледжу, солістів Василя Чепелюка, Зої Комарук. З 1986 р. виходить друком низка збірок композитора: «Вокальні твори» (1986), «Горить моє серце» (хори і солоспіви на

вірші Лесі Українки, 1994), Кантата «Обеліски і колоски» (1985), «Соната для фортепіано» (1997), «Молодість моя» (вибрані пісні та романси) (2000).

Композитор займався громадською діяльністю, був одним із найактивніших учасників музичного життя на Волині. Упродовж сорока років працював позаштатним методистом Волинського центру народної творчості. Брав участь у проведенні семінарів народної творчості в районах області. Був головою журі обласних конкурсів: народно-інструментальної музики «Калинова сопілка», кобзарського мистецтва. Член журі конкурсів духової музики, двох регіональних та III Міжнародного конкурсу вокально-хорових колективів імені Лесі Українки, у 90-х рр. – голова журі обласної комісії з атестації народних аматорських колективів. У 1975–1998 рр. композитор очолював обласне об'єднання самодіяльних композиторів Волині. В. Герасимчук був членом президії Правління обласного відділення музичного товариства України, ухвалив до складу комітету з присудження обласних премій у галузі літератури, культури й мистецтва. 1989 р. обраний членом Правління Спілки композиторів України. Заслужений діяч мистецтв України (1991), лауреат обласної мистецької премії імені І. Стравінського (1995). Нагороджений багатьма грамотами, Ленінською ювілейною медаллю (1970), медаллю «Ветеран праці» (1988), значком «Відмінник народної освіти УРСР» (1983). Помер композитор 2 грудня 2004 р. в м. Луцьку.

Висновок. Отже, відродження суверенної України, розбудова її державності – одна із найважливіших умов формування національної свідомості, виховання в молоді поваги до історії рідного краю, видатних постатей освіти, на прикладі діяльності, громадсько-педагогічних діячів Г. Остапенка й В. Герасимчука.

Джерела та література

1. Балик Н. Музика його душі / Н. Балик // Волинь. – 1995. – 31 серп.
2. Герасимчук В. Горить моє серце : хори та солоспіви на слова Лесі Українки / В. Герасимчук. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 88 с.
3. Гуменюк Н. «Композиторська праця не може бути хобі» : В. Герасимчук / Н. Гуменюк // Віче. – 1997. – 22 трав.
4. Жарчинська О. Музична кар'єра розпочиналася з «унікального смичкового інструмента» / О. Жарчинська // Луцький замок. – 1997. – 4 верес.
5. Карабін Н. Композитори Волині : за матеріалами із фондів Волинського краєзнавчого музею / Н. Карабін // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. – Вип. 4. – Луцьк : 2009. [б. в.] – С. 89–91.
6. Кравець А. Волинськими стежками людських долі / А. Кравець, В. Гуляницький. – Луцьк : Луцький пед. коледж, 2015. – 128 с.
7. Луцькому педагогічному коледжу – 70 // Документально-історичне видання (керівник проекту П. Бойчук). – Луцьк : ВАТ «Волин. обл. друк.» 2009. – С. 7–20.
8. Матвійчук Л. Пісні волинського композитора / Л. Матвійчук // Радян. Волинь. – 1990. – 29 трав.
9. Омельчук В. Започаткування національно-орієнтованої освітньої традиції Волині / В. Омельчук // Наука і сучасність : зб. наук. пр. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К. : [б. в.] 1999. – Вип. 2. Ч. 4. (пед. науки) – С. 84–92.
10. Омельчук В. Сподвижники культурно-освітніх ініціатив на Волині / В. Омельчук // Нова пед. думка. – 2000. – № 2. – С. 111–115.
11. Філатенко А. Ніжність і мужність : з творчого вечора композитора Віктора Герасимчука / А. Філатенко // Радян. Волинь. – 1987. – 19 трав.
12. Матеріали з фондів Волинського краєзнавчого музею. Роботи Г. Н. Остапенка. Інв. № Ж- 578, 582, 606, 583, 632, 239, 244, 536, 539, 623. Г-359 749 395 394 ЛУ-35. Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині.

УДК 93/99(093.2):528.425

Валентина Петрович

Громадсько-політичне, релігійне та культурне життя поляків у місті Володимирі XVI–XVIII ст.

На основі писемних джерел у статті простежено історію проживання поляків у місті Володимирі (XIV–XVIII ст.) Схарактеризовано політичну ситуацію, що склалася на Волині, пов'язану із широкою хвилею польсько-католицької експансії. Доведено, що вона значною мірою впливала на становлення культурно-